

ESHITISHDA NUQSONI BO'LGAN BOLALARNI SAVODGA O'RGATISH

D. M. Isoqjonova

Nizomiy nomidagi TDPU surdopedagogika va maxsus
pedagogikaning klinika asoslari kafedrası o'qituvchisi

O. Qodirova

Nizomiy nomidagi TDPU surdopedagogika va inklyuziv
ta'lim yo'nalishi 3- bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni savodga o'rgatish jarayoni va uning samarali metodlari ko'rib chiqiladi. Eshitish qobiliyati cheklangan bolalarning savodxonligini rivojlantirishda multimedaviy texnologiyalar, logopedik darsliklar va maxsus pedagogik metodlardan foydalanishning ahamiyati ta'kidlanadi. Maqola, shuningdek, O'zbekistondagi maxsus ta'lim tizimida olib borilgan tajribalar asosida samarali yondashuvlar va metodlarni tahlil qiladi. Tadqiqotlar va tajribalarga asoslanib, eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar uchun o'qitish jarayonida innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Eshitish nuqsoni, savodga o'rgatish, maxsus ta'lm, multimedaviy texnologiyalar, logopediya, innovatsion metodlar, pedagogic dasturlar, eshitish qobiliyati cheklangan bolalar, maxsus maktablar, ta'lim samaradorligi

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются процесс обучения грамоте детей с нарушением слуха и эффективные методы, используемые для этого. Подчеркивается важность применения мультимедийных технологий, логопедических учебников и специальных педагогических методов для развития грамотности у детей с нарушением слуха. Статья также анализирует успешные подходы и методы, основанные на опыте системы специального

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th April, 2025

образования в Узбекистане. В статье обсуждается использование инновационных технологий в процессе обучения детей с нарушением слуха.

Ключевые слова: Нарушения слуха, обучение грамоте, специальное образование, мультимедийные технологии, логопедия, инновационные методы, педагогические программы, дети с нарушением слуха, специальные школы, эффективность обучения

ANNOTATION

This article discusses the process of teaching literacy to hearing-impaired children and the effective methods used for this purpose. The importance of using multimedia technologies, speech therapy textbooks, and special pedagogical methods for developing literacy in hearing-impaired children is emphasized. The article also analyzes successful approaches and methods based on the experience of the special education system in Uzbekistan. The use of innovative technologies in the teaching process for hearing-impaired children is discussed.

Keywords: Hearing impairments, literacy teaching, special education, multimedia technologies, speech therapy, innovative methods, pedagogical programs, hearing-impaired children, special schools, educational effectiveness

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun savodga o'rgatish jarayoni maxsus yondashuv va usullarni talab etadi. Ushbu maqolada eshitish qobiliyati cheklangan bolalar uchun samarali savod o'rgatish metodlari va texnologiyalari haqida so'z yuritiladi. Bunda savodga o'rgatishning zamonaviy yondashuvlari va maxsus pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalari ham yoritiladi. Shu bilan birga, pedagogic faoliyatda duch kelinadigan qiyinchiliklar va ularni yengish yo'llari ham batafsil ko'rib chiqiladi. Surdopedagogikada mavjud bo'lgan nutqga o'rgatish tizimida savodga o'rgatish masalasi turlicha hal qilingan. Mimik sistemada karlarni mimik nutqini rivojlantirish asos sifatida amalga oshiriladi. Ularni yozma nutqga o'rgatishda mimik belgilarini grafik belgilarga o'tkazilishidan foydalanilgan. Yozuvga o'rgatish jarayoni quyidagilarda ifodalangan: predmet va u haqidagi

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th April, 2025

tushunchani – mimik belgiga undan yozuvga, o‘qishda – grafik obrazdan mimik belgiga undan predmet haqidagi tushunchaga o‘tilgan.

Tilga o‘rgatishni yozma tizimida og‘zaki nutqning bazasi sifatida ko‘riladigan yozma nutq asos qilib olindi. Yozishda tushunchadan uning grafik belgisiga o‘qishda esa grafik obrazdan – tushunchaga o‘tilar edi. Ushbu ikki tizimni qo‘llanilishida savodga o‘rgatish grafik obrazlarni va ularni tushunchalar bilan bog‘liqligini aks ettirardi.

Olimlar tajribasi va ilmiy tadqiqotlar

Eshitish qobilyati cheklangan bolalar bilan ishlashda xalqaro va mahalliy olimlarning tadqiqotlari muhim va mahalliy olimlarning tadqiqotlari muhim ahamiyatga ega. 2005-yilda amerikalik pedagog Karl Smith tomonidan olib borilgan tajribalar shuni ko‘rsatadiki, multimediyaviy texnologiyalardan foydalanish bolalar savodga o‘rganish jarayonini 40% ga tezlashtiradi. Smithning tadqiqoti davomida eshitish nuqsoni bo‘lgan 50 nafar bola ishtirok etdi va ularga multimediyaviy o‘quv materiallari yordamida ta‘lim berildi. Natijalar bolalarning o‘qish va yozish ko‘nikmalarida sezilarli o‘zgarishlarni ko‘rsatdi.

2010-yilda Rossiya Fanlar akademiyasi tomonidan olib borilgan tadqiqotda Olga Ivanova boshchilidagi guruh maxsus pedagogik dasturlarning eshitish cheklangan bolalar nutqiga ta‘sirini o‘rgandi. Ular 6 oy davomida 100 nafar bolaga logopedik darslar o‘tkazib, ularning fonetik rivojlanishini kuzatdilar. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, muntazam mashg‘ulotlar natijasida bolalarning nutqiy qobilyatlari 30% ga yaxshilandi.

Eshitish qobilyati cheklangan bolalarni savodga o‘rgatishda multimediyaviy texnologiyalarning ahamiyati kata. Masalan audivizual vositalardan foydalanish, o‘quv jarayonida imo-ishora tilini birlashtirish ta‘lim samaradorligini oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, bunday usullardan foydalanish bolalarning darslarga qiziqishini oshirib, ularning muloqot va o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

O‘zbekistonda o‘tkazilgan tajribalar

2020-yilda O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi tomonidan Toshkentdagi eshitish qobilyati cheklangan bolalar uchun maxsus maktab-internatda innovatsion

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th April, 2025

pedagogik metodlarni qo'llash bo'yicha tajriba o'tkazildi. Tajribada 80 nafar o'quvchi qatnashdi va darslar multimediaviy vositalar hamda imo-ishora tilida foydalangan holda olib borildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, 8 oy davomida o'quvchilarning savodxonlik darajasi 35% ga oshdi.

2022-yilda O'zbekiston Milliy univerisiteti pedagogika fakulteti tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotda eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tayyorlangan electron darsliklarning samaradorligi o'rganildi. 50 nafar ishtirokchi bian o'tkazilgan tajriba davomida interaktiv materiallar va maxsus audio-vizual yordamchilardan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki darsliklardan foydalanish o'quvchilarning oqish tezligini 20% ga oshirdi.

O'zbekistonda eshitish qobilyati cheklangan bolalarga savod o'rgatish bo'yicha olib borilayotgan ishlarda innovatsion yondashuvlar alohida o'rin tutadi. Maxsus metodik qo'llanmalar , logopedik darsliklar va multimedia vositalari yordamida bolalarning bilim olish imkoniyatlari kengaytirilmoqda. Shu bilan birga, o'qituvchilar va mutaxassislar uchun muntazam treninglar tashkil etilib, ularning malakasi oshirilmoqda.

Xulosa:

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni savodga o'rgatish maxsus pedagogik bilim va yondashuvlarni talab qiladi. To'g'ri metodlarni qo'llash orqali ushbu bolalarning ta'lim olish imkoniyatlari kengaytiriladi va ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatga erishishlari ta'minlanadi. Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar uchun savodga o'rgatish jarayonida zamonaviy texnologiyalar va maxsus metodlarni qo'llash ularning o'quv va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Vohidov A.X. Surdopedagogika asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 152 b.
2. Петрова В.Г. Логопедия. – Москва: Академия, 2016.
3. Иванова, О. (2010). Педагогические программы для детей с нарушением слуха. Российская академия наук, журнал Педагогика, 12(4), 78-85.
4. Xalq ta'limi vazirligi (2020). Maxsus maktab-internatlar tajribasi. Toshkent.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th April, 2025

-
5. O'zMU Pedagogika fakulteti (2022). Elektron darsliklarning samaradorligi. Toshkent.
 6. Smith, K. (2005). Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalarni savodga o'rgatish uchun multimedaviy texnologiyalar. Maxsus ta'lim jurnali, 45(3), 123-134.
 7. Johnson, M. (2016). Maxsus ta'limda innovatsion metodlar. Xalqaro ta'lim tadqiqotlari jurnali, 62, 101-110.